

DEPENDENCIES BETWEEN VARIABLES FOR SKILL AND PERFORMANCE IN FEMALE BASKETBALL COMPETITORS FROM THE «MIZIA» AREA

Miroslava Petkova

“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo, Bulgaria, m.gardeva78@gmail.com

Abstract: The psychological impact is of particular importance for sport and its effective practice. Its study and intensive development influence the success in sports mastery. Each type of sport is characterized by its own individual psychological model. In the specific study, correlation analysis is applied, through which the existence of relationships between two or more variables is ascertained and the level of stochastic interdependence between the components is assessed.

The aim of the experiment is to determine and analyze the interdependencies between the determinants of mastery and performance in 13–14-year-old basketball players from the "Mizia" area.

In the upcoming study, the following tasks are formulated:

- To reveal and determine the dependencies between the variables of mastery and performance in adolescent basketball players from the "Mizia" area.

- To compare and analyze the correlation matrices of the signs informing about the mastery and performance of the studied 13–14-year-old basketball players from the four studied teams.

56 basketball players (14 per team) aged 13–14 from the teams of "Chardafon", Gabrovo, "Dunav Ruse 2016", Ruse, "Svetkavitsa", Targovishte and "Spartak-Pl", Pleven were studied. The experiment was conducted at the end of the training and competition year.

The correlation analysis was implemented using the software program SPSS 29.0.

The sequence of the experiment includes: Study of mastery and performance using the already tested in practice - PMCSQ - 2. It contains 33 questions and treats two dimensions:

– mastery – related to the task (17 questions).

– performance – related to the ego (16 questions).

From the analysis done so far, it can be said that 13–14-year-old female basketball players from the three sports clubs – «Dunav Ruse 2016», «Svetkavitsa» and «Spartak-Pl», develop the knowledge and skills they receive from their coaches and work diligently on their personal improvement. The success that these players achieve during competitions is a consequence of them.

Conclusion:

- Comparing the correlation matrices of the four studied populations, it was found that the largest number of statistically significant interdependencies was in the group from SC «Spartak-Pl», and the smallest in the sample from SC «Chardafon».

- The results of the four correlation-structural models determine a lasting relationship between «role significance» and «joint learning» in the studied 13–14-year-old female basketball players.

- In three of the teams – «Dunav Ruse 2016», «Svetkavitsa» and «Spartak-Pl», a completely logical dependence is observed in the performance of the competitors, between the variables «unfair recognition» and «rivalry».

- Improvement is also a very important component of the training process of basketball players and this is evident from the large number of correlations it makes with other variables, again in the teams from «Dunav Ruse 2016», «Svetkavitsa» and «Spartak-Pl».

Keywords: interdependencies, basketball players, mastery, performance

ЗАВИСИМОСТИ МЕЖДУ ПРОМЕНЛИВИТЕ ЗА МАЙСТОРСТВО И ПРЕДСТАВЯНЕ ПРИ СЪСТЕЗАТЕЛКИ ПО БАСКЕТБОЛ ОТ ЗОНА «МИЗИЯ»

Мирослава Петкова

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, България, m.gardeva78@gmail.com

Резюме: Психическото въздействие е от особена важност за спорта и резултатното му упражняване. От неговото изследване и устремено разрастване се влияят успехите в спортното майсторство. Всеки вид спорт се характеризира със свой индивидуален психологически модел. В конкретната разработка се прилага корелационен анализ, чрез който да се констатира съществуването на връзки между две и повече променливи и да се оцени нивото на стохастична взаимозависимост между компонентите.

Целта на експеримента е да се определят и анализират взаимозависимостите между детерминантите на майсторството и представянето при 13–14-годишни баскетболистки от зона «Мизия».

В предстоящото изследване, са формулирани следните *задачи*:

- Да се разкрият и определят зависимостите между променливите на майсторството и представянето при подрастващи баскетболистки от зона «Мизия».

- Да се сравнят и анализират корелационните матрици на признаците, осведомяващи за майсторството и представянето на изследваните 13–14-годишни баскетболистки от четирите изследвани отбора.

Изследвани са 56 баскетболистки (по 14 в отбор) на възраст 13–14 години от отборите на «Чардафон», гр. Габрово, «Дунав Русе 2016», гр. Русе, «Светкавица», гр. Търговище и «Спартак-Пл», гр. Плевен. Експериментът е проведен в края на тренировъчната и състезателна година.

Чрез софтуерната програма SPSS 29.0 е реализиран корелационния анализ.

Последователността на експеримента включва: *Проучване на майсторството и представянето чрез вече апробирания в практиката - РМСQ - 2*. Той съдържа 33 въпроса и третира две величини:

– майсторство – отнасящо се към задачата (17 въпроса).

– представяне – отнасящо се към егото (16 въпроса).

От направения анализ до момента, може да се каже, че 13–14-годишните състезателки по баскетбол от трите спортни клуба – «Дунав Русе 2016», «Светкавица» и «Спартак-Пл», развиват знанията и уменията, които получават от своите треньори и работят усърдно върху своето личностно усъвършенстване. Успехът, който постигат тези състезателки по време на състезания е вследствие от тях.

Заключение:

- Съпоставяйки корелационните матрици на четирите изследвани съвкупности се констатира, че най-голям е броят на статистически значимите взаимозависимости при групата от СК «Спартак-Пл», а най-малък при извадката от СК «Чардафон».

- Резултатите от четирите корелационноструктурни модела определят една трайна взаимовръзка между «значимостта на ролята» и «съвместното учене» при изследваните 13–14-годишни баскетболистки.

- При три от отборите – «Дунав Русе 2016», «Светкавица» и «Спартак-Пл», се наблюдава една напълно логична зависимост при представянето на състезателките, между променливите «несправедливо признание» и «съперничество».

- Усъвършенстването, също е много важен компонент от тренировъчния процес на баскетболистките и това се вижда от многото на брой корелационни връзки, които осъществява с другите променливи величини, отново при отборите от «Дунав Русе 2016», «Светкавица» и «Спартак-Пл».

Ключови думи: взаимозависимости, баскетболистки, майсторство, представяне

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Множество експерименти в спорта разкриват, че поведението на треньора е от изключителна важност за постиженията на отбора му. Лидерството е опасен елемент за повишаване и спомагане на най-благоприятната продуктивност при състезателите и тяхното възнаграждение. Треньорът от своя страна е отговорен за вземане на крайни решения що се отнася до работата на отбора, като стратегия, тактика и преценка на действията на спортистите (Искров 2015: 159).

Нивото на подготвеност на състезателя за схващане на всички позитивни страни на тренировъчния процес, както и всички позитивни въздействия на треньора, в спортната теория се отбелязва с определен термин – соасability (схватливост, склонност на играча към тренировъчните влияния). Този начин на съвместна подкрепа е на базата на реализирането не само на характерните баскетболни задачи в процеса на създаването, както на състезателя като личност, но и на отбора като общност (Борукова 2018: 25).

Способността на треньора да подбере, определи и прецени реално състоянието на предстоящите състезатели, да предвиди тяхното израстване, както и да включва целесъобразни средства и методи за обучение, да прилага резултатен надзор върху подготовката на своите играчи на характерните фази от тяхното усъвършенстване, е главно за ефикасното ръководене на тренировъчния процес (Борукова, Марков 2015: 88).

Психическото въздействие е от особена важност за спорта и резултатното му упражняване. От неговото изследване и устремено разрастване се влияят успехите в спортното майсторство. Всеки вид спорт се характеризира със свой индивидуален психологически модел (Илиев 2021: 145).

В конкретната разработка се прилага корелационен анализ, чрез който да се констатира съществуването на връзки между две и повече променливи и да се оцени нивото на стахостична взаимозависимост между компонентите (Иванов 2006: 165).

2. МЕТОДОЛОГИЯ

Целта на експеримента е да се определят и анализират взаимозависимостите между детерминантите на майсторството и представянето при 13–14-годишни баскетболистки от зона «Мизия».

В предстоящото изследване, са формулирани следните задачи:

- Да се разкрият и определят зависимостите между променливите на майсторството и представянето при подрастващи баскетболистки от зона «Мизия».

- Да се сравнят и анализират корелационните матрици на признаците, осведомяващи за майсторството и представянето на изследваните 13–14-годишни баскетболистки от четирите изследвани отбора.

Изследвани са 56 баскетболистки (по 14 в отбор) на възраст 13–14 години от отборите на «Чардафон», гр. Габрово, «Дунав Русе 2016», гр. Русе, «Светкавица», гр. Търговище и «Спартак-Пл», гр. Плевен. Експериментът е проведен в края на тренировъчната и състезателна година.

Чрез софтуерната програма SPSS 29.0 е реализиран корелационния анализ.

Последователността на експеримента включва: *Проучване на майсторството и представянето чрез вече апробирания в практиката - РМСQ - 2*. Той съдържа 33 въпроса и третира две величини:

– майсторство – отнасящо се към задачата (17 въпроса).

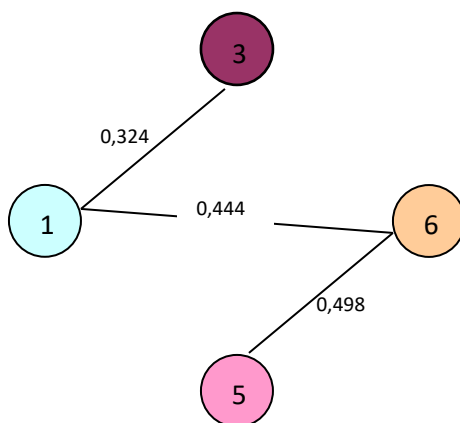
– представяне – отнасящо се към егото (16 въпроса) (Петкова 2023: 717; Петкова 2024:829).

3. РЕЗУЛТАТИ

В анализа на резултатите е установена табулираната критична стойност на коефициента на Пирсън при равнище на значимост $\alpha=0,05$, $r=0,49$ и степен на свобода $k=14$. На фигури 1 и 4 са изобразени корелационноструктурните матрици на признаците за майсторство и представяне при четирите изследвани отбора.

При извадката от СК «Чардафон» се констатира три умерени зависимости. Променливите «значимост на ролята» и «съперничество» осъществяват взаимовръзки с две величини. «Значимостта на ролята» със «съвместно учене» и «съперничество», а «съперничеството» и с «наказание за допуснати грешки» (фиг. 1). Една умерена взаимозависимост се наблюдава между майсторството и представянето, разглеждаща «значимостта на ролята» и «съперничеството».

Фиг. 1. Корелационна матрица на признаците, осведомяващи за майсторството и представянето на изследваните 13–14-годишни баскетболистки от СК «Чардафон»

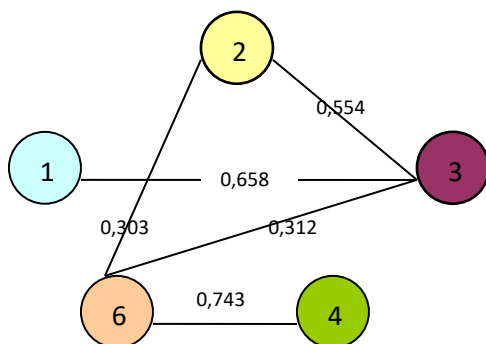

Легенда: 1. Значимост на ролята; 3. Съвместно учене; 5. Наказание за допуснати грешки; 6. Съперничество.

Източник: Автора

След проведеното изследване при баскетболистките от СК «Дунав Русе 2016» се установяват пет взаимозависимости, две умерени, две значителни и една голяма корелация. Трите компонента на майсторството реализират връзки, а при представянето само две от детерминантите. «Усъвършенстването» е в значителна връзка със «съвместното учене» и в умерена връзка със «съперничеството».

Фиг. 2. Корелационна матрица на признаците, осведомяващи за майсторството и представянето на изследваните 13–14-годишни баскетболистки от СК «Дунав Русе 2016»

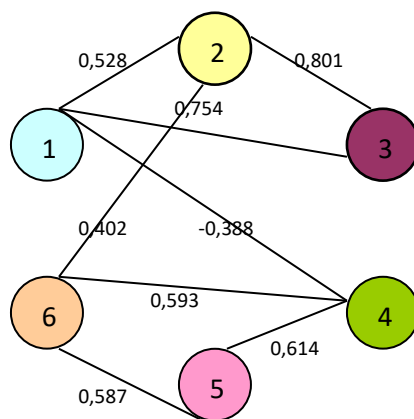

Легенда: 1. Значимост на ролята; 2. Усилия/усъвършенстване; 3. Съвместно учене; 4. Несправедливо признание; 5. Наказание за допуснати грешки; 6. Съперничество.

Източник: Автора

Както при групата от СК «Чардафон» и тук се образува зависимост между «значимостта на ролята» и «съвместно учене» в значителна степен на корелация. Най-съществената взаимовръзка, която е и напълно логична при представянето е между променливите «несправедливо признание» и «съперничество» в силна степен на значимост (фиг.2).

Фиг. 3. Корелационна матрица на признаците, осведомяващи за майсторството и представянето на изследваните 13–14-годишни баскетболистки от СК «Светкавица»

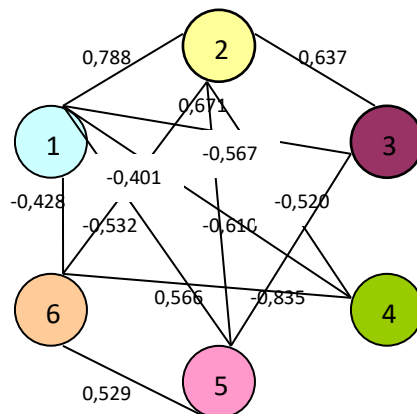
Легенда: 1. Значимост на ролята; 2. Усилия/усъвършенстване; 3. Съвместно учене; 4. Несправедливо признание; 5. Наказание за допуснати грешки; 6. Съперничество.

Източник: Автора

При съвкупността от СК «Светкавица» се удостоверяват осем взаимозависимости, две умерени, четири значителни и две големи корелации. Трите компонента на майсторството и трите на представянето доказват взаимовръзки по-между си. Най-голямата степен на значимост е между детерминантите «усъвършенстване» и «съвместно учене». Между майсторството и представянето се образуват две взаимовръзки – между

«значимост на ролята» и «несправедливо признание», както и между «усъвършенстване» и «съперничество» в умерена степен на значимост (фиг. 3).

Фиг. 4. Корелационна матрица на признаците, осведомяващи за майсторството и представянето на изследваните 13–14-годишни баскетболистки от СК «Спартак-Пл»

Легенда: 1. Значимост на ролята; 2. Усилия/усъвършенстване; 3. Съвместно учене; 4. Несправедливо признание; 5. Наказание за допуснати грешки; 6. Съперничество.

Източник: Автора

След реализирания експеримент при 13–14-годишните баскетболистки от СК «Спартак-Пл» се утвърждават дванадесет взаимозависимости, две умерени, осем значителни и две големи корелации. Тук само детерминантата за майсторство осъществява значителни и големи взаимовръзки между своите компоненти. С по пет взаимозависимости са променливите «значимост на ролята» и «усъвършенстване», а с най-малко са «съвместно учене» и «несправедливо признание». Най-високи корелационни зависимости се отчитат между величините «значимост на ролята» и «усъвършенстване» – $r=0,788$ и между «несправедливо признание» и «съперничество» – $r=-0,835$ (фиг. 4).

4. ДИСКУСИЯ

От направения анализ до момента, може да се каже, че 13–14-годишните състезателки по баскетбол от трите спортни клуба – «Дунав Русе 2016», «Светкавица» и «Спартак-Пл», развиват знанията и уменията, които получават от своите треньори и работят усърдно върху своето личностно усъвършенстване. Успехът, който постигат тези състезателки по време на състезания е в следствие от тях. От друга страна, изявата в турнирите им дава възможност за повишаване на майсторството. Когато играят срещу по-добър противник, имат по благоприятни условия за усъвършенстване. Това е предпоставка за удовлетвореността от отборното представяне и от персоналното отношение на треньора към състезателките. Треньорите от своя страна, трябва да работят целенасочено за изграждане на психологическа среда, при която да се ценят положените усилия, съвместното учене и самоусъвършенстването на баскетболистките.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Съпоставяйки корелационните матрици на четирите изследвани съвкупности се констатира, че най-голям е броят на статистически значимите взаимозависимости при групата от СК «Спартак-Пл», а най-малък при извадката от СК «Чардафон».
2. Резултатите от четирите корелационноструктурни модела определят една трайна взаимовръзка между «значимостта на ролята» и «съвместното учене» при изследваните 13–14-годишни баскетболистки.

3. При три от отборите – «Дунав Русе 2016», «Светкавица» и «Спартак-Пл», се наблюдава една напълно логична зависимост при представянето на състезателките, между променливите «несправедливо признание» и «съперничество».

4. Усъвършенстването, също е много важен компонент от тренировъчния процес на баскетболистките и това се вижда от многото на брой корелационни връзки, които осъществява с другите променливи величини, отново при отборите от «Дунав Русе 2016», «Светкавица» и «Спартак-Пл».

ЛИТЕРАТУРА

- Борукова, М. (2018). Контрол на спортната подготвеност на 13–14годишни баскетболистки (монография). БОЛИД ИНС, София
- Борукова, М., & Марков, М. (2015). Анализ и оценка на технико-тактическата подготвеност на отбора по баскетбол на БК „Буба баскетбол“. сп. Спорт и наука, изв. бр. 5, с. 88–97, ISSN 1310-3393
- Гилова, В., & Шандуркова, С. (2014). Статистически методи в спорта. Учебно помагало за магистърска програма «Спорт за високи постижения», София
- Иванов, И. (2006). Педагогическа диагностика. Шумен: УИ “Епископ Константин Преславски”
- Илиев, И. (2021). Взаимозависимости при показателите, характеризиращи тактическите действия на студенти, спортуващи баскетбол. сб. Личност, мотивация, спорт, Том 25, НСА Прес, с. 144–150, ISSN 2682-9495
- Искров, В. (2015). Лидерско поведение на треньора и връзката му със спортното постижение. сп. Спорт и наука, изв. бр. 5, с. 159–163, ISSN 1310-3393
- Костов, К. (2014). Научното изследване във физическото възпитание, спорта и кинезитерапията (теоретико-приложни аспекти). Благоевград, Университетско издателство «Неофит Рилски», с. 266, ISBN 978-954-680-949-0
- Петкова, М. (2023). Изследване на мотивационния климат при подрастващи баскетболистки. KNOWLEDGE – INTERNATIONAL JOURNAL, Vol. 57.5, № 5, Invited Scientific Papers, Skopje, ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923 X, pp. 715-720
- Петкова, М. (2024). Сравнителен анализ на мотивационния климат при 13–14-годишни баскетболистки от зона „Мизия“. KNOWLEDGE – INTERNATIONAL JOURNAL, Vol. 67.5, Invited Scientific Papers, Skopje, ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X, pp. 827-833
- Петкова, М. (2021). Корелационно-структурен модел на физическата дееспособност при 9-годишни ученици за 12-годишен период от време. Годишник на НСА „Васил Левски“ – гр. София (главен редактор: проф. Татяна Янчева, дн) от научна конференция с международно участие на катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“, проведена на 02.06.2021 „Проблеми на обучението и тренировката по баскетбол, волейбол, хандбал“, с. 44 - 53, COBISS.BG-ID - 1290800356
- Стефанов, С., & Петкова, М. (2023). Корелационно-структурен модел на физическото развитие, физическата дееспособност, специфичната подготвеност и някои психически качества при 15–16-годишни баскетболистки. KNOWLEDGE – INTERNATIONAL JOURNAL, Vol. 56.4, Invited Scientific Papers, Skopje, editor in chief Robert Dimitrovski, ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X, pp. 402-406
<https://www.kheljournal.com/archives/2023/vol10issue2/PartE/10-2-73-811.pdf>, 2025.